

Årsrapport Intern kontrollplan 2019 – GSK koncernen

Inledning

I enlighet med Göteborgs Stads riktlinjer för styrning, uppföljning och kontroll ska styrelsen årligen, i samband med beslut om affärsplan, besluta om en åtgärdsplan och en intern kontrollplan för kommande år. Arbetet med att ta fram dessa planer ska utgå från en riskanalys utifrån vilken man bedömer vilka processer eller områden som bör granskas särskilt (förs till intern kontrollplanen) och vilka områden som innehåller processer där åtgärder behöver vidtas (förs till åtgärdsplanen).

Rapporteringen av uppföljningen har gjorts till styrelsen genom status uppdatering i maj, september och november samt en årsrapportering i samband med att styrelsen beslutar om intern kontrollplan för kommande år.

Bolagsledningens bedömning

Göteborgs Spårvägar

Den interna styrningen och kontrollen vid Göteborgs Spårvägar AB sker på olika nivåer och bör prägla alla delar av verksamheterna och dessutom reflektera den syn som styrelse och ledning har beträffande riskhantering. Den interna styrningens kvalitet är dock ojämn, inte på grund av medarbetarnas grundkompetens, utan på grund av att arbetsmetoderna fullt ut inte är metodiska i sin helhet. Arbetsmetoderna styrs och leds dessutom inte inom ramen för en bolagshelhet med specialiteten spårvägstrafik.

Genomgången av de fyra olika huvudområdena (Kultur, planering och uppföljning, riskbaserad styrning, åtgärder och förbättringsarbete) visar att alla huvudområdena har behov av att genomföra förbättringar. Överlag bedöms Säkerhetsavdelningen bedriva den verksamhet där samtliga huvudområden graderas som en styrka för bolaget. Övriga avdelningar inom bolaget bedriver i vissa av sina enheter en tillräckligt effektiv hantering men helhetsomdömet blir ändå att det behövs en generell utveckling och förbättring av bolagets samtliga kvalitetsmetoder.

GS Buss och GS Trafikantservice

Kultur och medarbetarskap har under flera år funnits på agendorna för APT och ledningsgruppsmöten.

Kultur och medarbetarskap har under flera år funnits på agendorna för APT och ledningsgruppsmöten inom GS Trafikantservice. Under 2018 och 2019 har det fokuserats på bemötande och samarbete där utbildning vid tre tillfällen har genomförts av den externa konsulten Bygga Samarbete. Arbete mot diskriminering har genomförts i egen regi, där samtliga verksamheter arbetat med materialet (Växthuset) framtaget av diskrimineringsombudsmannen.

Under hösten 2019 har GS Buss ledningsgrupp tillsammans med utbildare från Göteborgs Stad genomfört en utbildning fokuserad på bemötande och samarbete. Utifrån detta arbete finns en plan för att inkludera samtliga medarbetare under våren 2020.

Vid revision av fordonshanteringen konstaterades att regelverket var otydligt och uppföljningsmöjligheterna svårhanterliga. Detta resulterade i ett uppdrag till GSB och GST att gemensamt se över rutiner för användning och uppföljning av fordon. En lokal anvisning för verksamhetsfordon för GS Buss och GS Trafikantservice har beslutats under januari.

Kommentarer till väsentliga förbättringsområden i åtgärdsplanen

Inköpsprocessen

Göteborgs Spårvägar

Under hösten 2018 togs åtgärdsplaner fram för leverantörer som saknar avtal med inköp över 250 tkr (utifrån inköpsstatistik 2017). Totalt inkluderades cirka 40 leverantörer i åtgärdsplanerna för Banteknik och Spårvagn. Därtill tillkom ett tiotal leverantörer som avsåg gemensamma inköp och stabsfunktioner. Verksamheten är ansvarig för att ta fram upphandlingsunderlag och Inköpsfunktionen genomför därefter upphandling. Framdriften i att hantera avvikelserna i åtgärdsplanerna har varit mycket begränsad under 2019. Orsakerna till den begränsade framdriften kommenteras nedan.

Inom Banteknik har arbetet med åtgärdsplanen avstannat på grund av resursbrist på chefsnivå. Under de senaste åren har flera chefstjänster, på olika nivåer, varit vakanta och under sommaren 2019 slutade ytterligare två gruppchefer. Det har dessutom varit svårigheter att rekrytera till dessa tjänster och Banteknik har tvingats prioritera att genomföra verksamhet på spårvägsanläggningen.

Spårvagn gjorde under våren 2019 ett omtag i frågan och det nya upplägget syftade till att klustra de produkter som leverantörerna i åtgärdsplanen levererat. Klustringen var ett beslut som togs gemensamt mellan Inköpschef, Trafiksäkerhetschef, Avdelningschef Fordon, Materialförsörjningschef, Teknikchef samt dåvarande affärsområdeschef.

Målet med klustringen var att finna produkter som var besläktade med varandra och därför bör kunna levereras av en och samma leverantör. Det estimerades att det skulle räcka med åtta till tolv kluster för att täcka den stora massan av fordonskomponenter, framför allt till M32 men även M31. Arbetet gjordes av sex personer från Göteborgs Spårvägar under tre heldagar men mynnade dessvärre ut i att det inte gick att genomföra av flera olika skäl och att arbetet med åtgärdsplanen återigen hamnade tillbaka i samma läge.

Efter analys och historisk kontroll så kunde det fastställas att denna problematik inte var något som uppkommit nu och mest troligt borde lösas på ett mer systematiskt sätt. Det identifierades en avsaknad av process för hantering av befintliga avtal samt ett arbetssätt

som gör att det i tid identifieras att ett avtal håller på att löpa ut och att underlag då tas fram. Inte heller var det tydligt internt vilken funktion som haft rollen att säkerställa detta.

Det faktum att fordonen har en typning när de erhåller sitt tillstånd från Transportstyrelsen är en del av komplexiteten. De komponenter som har bäring på trafiksäkerhet, skall enligt fordonsleverantören i vissa fall endast ersättas med originalprodukten. Detta betyder att vi inte alltid kan använda vilket fabrikat som helst, även om dess tekniska specifikation överensstämmer med vårt tekniska underlag.

Under januari har en förnyad analys genomförts utifrån inköpstatistik 2019 för Göteborgs Spårvägar AB. Analysen visar att det finns cirka 50 leverantörer (med inköp över 250 tkr under 2019) som saknar avtal och behöver åtgärdas till ett sammanlagt inköpsvärde 2019 på 52 mkr (cirka 14 % av totala externa inköp 2019).

I den nya organisationen för Göteborgs Spårvägar förtydligas inköpsorganisationen i verksamheten genom att etablera rollen Materialförsörjningschef. Inköpschefen kommer att återkommande rapportera upphandlingsbehov och upphandlingsstatus till bolagsledningen för diskussion och eventuella beslut om prioriteringar. Inköpsavdelningen kommer förstärkas med en Avtalsuppföljare.

I den nya organisationen kommer också antalet beställare att reduceras väsentligt vilket kommer underlätta styrning och kompetensutveckling inom inköp. Det finns vidare ett behov av att stärka styrning och uppföljning inom inköpsområdet för att säkerställa följsamhet emot LUF, Göteborgs Stads riktlinjer samt Göteborgs Spårvägars riktlinjer avseende Inköp och Upphandling.

GS Buss och GS Trafikantservice

I åtgärdsplanen för GS Buss inkluderades 4 leverantörer. Under 2019 köptes sammantaget för 2 mkr från dessa leverantörer att jämföra med totala externa inköp 2019 som uppgick till 258 mkr¹ (här inkluderas inköp av nya bussar och laddstation). Leverantörerna i åtgärdsplanen är omhändertagna. Under januari har en förnyad analys genomförts utifrån inköpstatistik 2019 för GS Buss. Analysen visar att det inte tillkommit några ytterligare leverantörer (med inköp över 250 tkr under 2019) som saknar avtal och behöver åtgärdas.

I åtgärdsplanen för GS Trafikantservice inkluderades 6 leverantörer. Leverantörerna i åtgärdsplanen är omhändertagna med undantag för 1 leverantör. Under 2019 köptes sammantaget för 0,5 mkr från denna leverantör att jämföra med totala externa inköp 2019 som uppgick till 15,3 mkr². Under januari har en förnyad analys genomförts utifrån inköpstatistik 2019 för GS Trafikantservice. Analysen visar att det finns 2 leverantörer (med inköp över 250 tkr under 2019) som saknar avtal och behöver åtgärdas.

I översynen av stödprocesser som Göteborgs Stads Kollektivtrafik ska tillhandahålla GS Buss och GS Trafikantservice kommer stöd avseende inköp och upphandling inkluderas. Det finns ett behov av att utbilda beställare om Göteborgs Stads regelverk avseende

¹ Pensioner har exkluderats

² Pensioner har exkluderats

direktupphandlingar och avrop mot ramavtal. En struktur för löpande uppföljning av inköp behöver också tydliggöras.

Informationssäkerhet

Under hösten 2018 genomfördes en analys avseende efterlevnad av Göteborgs Stads Informationssäkerhetsriktlinjer. Ett antal förbättringsområden identifierades och åtgärdsplan togs fram. De huvudsakliga områden som kräver åtgärder är informationsklassning, införande av förvaltningsmodell för IT, skalskydd för tillträde till lokaler (i stort sett klar), styrning av åtkomst, säkerhetskrav vid anskaffning, utveckling och underhåll av IT-system samt utbildning inom informationssäkerhet.

Under slutet av året 2019 påbörjades ett internt samarbete mellan olika avdelningar inom Göteborgs Spårvägar för att summera vad som har gjorts under innevarande år och samtidigt planera för 2020. Detta arbete inkluderade såväl teknik, informationssäkerhet, processer och kultur. Resultatet av arbetet innebar en gemensam aktivitetsplan och prioritering för det fortsätta arbetet med att utveckla förvaltningsstyrningen och koppla arbetet till det pågående verksamhetsutvecklingsarbetet (VLS). Roller och ansvar kommer förtydligas och en ny förvaltningsmodell kommer tas fram för att förtydliga prioritering och kostnadskontroll genom ett gemensamt arbetssätt.

Ett gemensamt projekt för Göteborgs Stads Kollektivtrafik, GS Buss och GS Trafikantservice har startats upp enligt särskilt projektdirektiv. Projektet omfattar informationsklassning, uppdatering av diarieplan, dokumenthanteringsplan och gallringsplan samt samråd med Arkivnämnden. Arbetet kommer bedrivas i fyra delprojekt med olika tidplaner där delprojekt 1 planeras vara klar februari 2020, delprojekt 2 i april 2020, delprojekt 3 i oktober 2020 och delprojekt 4 juni 2021.

Rekryteringsprocessen

Rekryteringsprocessen sågs över och förtydligades under början av året. Processbeskrivningen är kompletterad med kritiska överlämningspunkter och riskanalys. Information och utbildning har genomförts på ledardag och genom rekryterarna.

En kontroll av samtliga avslutade rekryteringar har införts och genomförs av HR och lön. Avvikelse rapporteras till verksamhetsansvariga.

Arbetsmiljö, kultur och ledarskap

Det finns ett väsentligt förbättringsutrymme inom Göteborgs Spårvägars kultur och kontrollmiljö. Det har konstaterats i samband med att det under 2018 och 2019 inkommit ett stort antal anmälningar till stadens visselblåsarfunktion om missförhållanden inom bolaget. I utredning av dessa ärenden framgår att det finns flera fall där regler, rutiner och processer inte efterlevts inom bland annat inköp och upphandling samt rekrytering.

Visselblåsarfunktionen gör bedömningen att dessa missförhållanden hänger samman och är ett resultat av såväl brister i kultur och ledarskap som brister i styrning, uppföljning och internkontroll. Arbete med ledarutveckling, företagskultur och förtydligande av regelverk påbörjades under Q4 2018 och har fortsatt under hela 2019. Fortsatt arbete med att utveckla kontrollmiljö, rutiner, ledarskap och medarbetarskap genom utveckling av nya arbetssätt, utbildning, information och dialog behövs även under 2020.

Under året har regelbundna ledarträffar genomförts med samtliga chefer. Frågor om policys och processer kopplat till exempelvis inköp, rekrytering, bisyssla och jäv har behandlats. Träffarna har syftat till att stärka kommunikation mellan de olika delarna i lednings- och styrningsfunktionen samt att stärka cheferna i sina roller.

Årlig uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet har genomförts. Utifrån resultatet har en handlingsplan för förbättring av samverkan tagits fram. En ny modell för arbetet med skyddskommittéer förväntas leda till förbättringar i systematik och faktaunderlag i arbetsmiljöarbetet.

Samtliga chefer och skyddsombud har kallats till en obligatorisk utbildning i arbetsmiljö. Utbildningen avslutades med ett kunskapstest. Ett tiotal chefer i koncernen hade inte möjlighet att delta på hela eller delar av utbildningen. Utöver detta har förebyggande, och hantering av, kränkande särbehandling på arbetsplatsen behandlats i workshop och på flera APT.

Stadens medarbetarenkät genomfördes under november-december. Leverantören har inte återkopplat resultatet vid författandet av denna rapport.

Kommentarer till genomförda kontroller

Genomförda kontroller i Interna kontrollplanen har omfattat fyra områden; inköp, fakturering, rekrytering och investeringar. Resultatet sammanfattas i bilagan.

Fordonshantering och materialhantering lyftes in som tillkommande granskningsområden i Interna kontrollplanen under året. Vidare har utredning av inkomna visselblåsarärenden inneburit fördjupad analys av ytterligare områden inom Banteknik. Resultat och åtgärder rapporterades i november i rapporten Sammanfattning av utredning och analys.

Fordonshantering lyftes även in som ett extra kontrollområde i intern kontrollplanen för GS Buss och GS Trafikantservice. Vid revision av fordonshanteringens konstaterades att regelverket var otydligt och uppföljningsmöjligheterna svårhanterliga. Detta resulterade i ett uppdrag till GS Buss och GS Trafikantservice att gemensamt se över rutiner för användning och uppföljning av fordon. En lokal anvisning för verksamhetsfordon för GS Buss och GS Trafikantservice har beslutats under januari.

För detaljerad uppföljning se bilaga.